

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Francisci Svarez Granatensis E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia Primarij
at[que] Emeriti olim Professoris Tractatvs Qvinque, Ad
Primam Secvndae D. Thomae**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1629

4. Vtrum amor sit in appetitu sensitivo, & quas causas, & effectus habeat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94065)

cap. 16. propter quod Plutarch. libro de virtute morum, dixit non esse sapientis affectus radicatus euellere, quia neque potest, neque expedit, sed ordinem eis prescribere. Confirmatur. Nam affectus saepe habent bonos effectus, vt de timore poenae misericordia patet, ac de tristitia peccati commissi, & cetera. item delectatio natura sua comitatur virtutem: denique virtus non destruit naturam, sicut sanitas non destruit humores, vel qualitatem, nec Musica sonum, sed temperat.

III. Quare, vt ergo arbitror, Stoici hoc non negabant, quod ad rem attinet, quia est per se notum, sed hos moderatos motus nolebant nominare nominibus passionum, sed virtutum, vt plane Cicero supra indicat, & Augustinus etiam supra exponit, ex Aulo Gellio libro 19. noctium Atticarum. & plane Seneca epist. 119. idem docet. Qualis vero sit bonitas & malitia istorum affectuum, & cui subiecto habeant, praecedenti tractatu dictum est, nam eadem de his actibus ratio est, quae de ceteris, qui a voluntate imperantur. Addendam vero vitio loco est, affectus immoderatos proprie non cadere in sapientem, vt sapiens est, id est, si vt sapiens operetur, in eum vero qui alias sapiens est, scilicet virtute praeditus, interdum cadere possunt, quia sapientis est interdum deficere. Alia quaestiones per occasionem hic tractari solent, vt, An appetitus sensitivus inclinet ad malitiam, quam nos de vitiiis disputantes breuiter expediemus.

SECTIO III.

De generali diuisione, & differentia actuum appetitus.

I. Diuisio passionum.

PRIMA, & vulgatissima passionum diuisio est, in passiones irascibiles, & concupiscibiles, sunt enim in appetitu duo genera actuum, a quibus duae illae denominationes accipiuntur, quas non omnes eodem modo exponunt, Diuus Thomas enim, & alii ita concupiscibilem, & irascibilem distinguunt, vt concupiscibili tribuatur versari circa bonum absolute, irascibili vero versari circa bonum arduum: non quod difficultatem ipsam appetat. Nam, vt Diuus Thomas prima secunda, quaestione vigesima quinta, articulo tertio ad secundum, notauit esse arduum, vt sic non habet rationem boni, sed mali potius: fertur ergo irascibile ad difficile, quia vim praebet ad vincendas difficultates, quae in consequendo bono occurrunt, quocirca concupiscibilis non est tantum concupiscere, nec irascibilis tantum irasci, habent enim alios actus, ab his vero vt notioribus nominantur, vt Diuus Thomas supra notauit, in qua doctrina omnia quaestione physica, de distinctione harum facultatum, quanta, & qualis sit, illud solum ad distinguendas passiones difficile est, quod de bono arduo dicitur. Nam vel ardui nomine intelligitur bonum aliquod arduum, scilicet excellens, vt excellens: vel bonum supra cetera diligenda, vel bonum abfens, vel quod non sine labore comparari potest aut cuius acquisitio habet aliquam rationem mali: at quidquid horum significetur, necessarium omnino videtur concupiscibilem in bonis etiam arduis versari, omnis enim amor, & desiderium ad concupiscibilem spectat: amor vero, & desiderium versari possunt circa bona magna: ergo. Contra vero videtur irascibile non semper versari in arduis homini, qui irascitur.

Nam saepe ira oritur de his, quae facili negotio superare possimus, & propterea reperitur ira in voluntate, tribuitur Deo: quamuis respectu illius nihil arduum sit.

Aliter ergo possumus rationes nominum irascibilis, & concupiscibilis explicare, opinor enim non duos appetitus, sed eundem diuerso modo conceptum significari, in obiecto enim appetitus duo considerari possunt. Primum ipsum bonum appetibile, & quae ad illud consequendum per se conferunt. Alterum est id, quod impedit talis boni consecutionem, & bono nos priuat amato, appetitus ergo quatenus bonum appetit concupiscibilis dicitur, quatenus vero insurgit in eum, qui huiusmodi bonum impedit, vt suum bonum tueatur, irascibilis dicitur: quae est sententia Auicennae, & Alberti secunda parte de homine, quaestione de irascibili, & ex ratione nominum patet, & confirmatur, est enim irascibilis vis imprimens motum ad repellendum, quod noxium putatur, vnde Damascenus irascibilem vocat vindicem concupiscibilis. Et ad hanc sententiam accommodari potest prior sententia, quia repellere malum, & vindictam sumere difficultus ex suo genere est, quam simpliciter prosequi bonum ideo irascibilis dicitur versari in arduis, concupiscibilis vero circa bonum absolute, lege Scotum in tertio, distinct. 14. Gabriel distinct. 26. ex quibus constat qualis sit dicta diuisio: & magis ex his, quae in singulis diuisionibus dicemus, parebit.

Secundo generaliter diuiduntur passiones, quod aliae versantur circa bonum prosequendum, aliae circa malum fugiendum, & vtrumque membrum passioni irascibili, & concupiscibili commune est, & actum positiuum significat: differt vero appetitus naturae, & vitae, nam appetitus naturae eodem motu, quo tendit ad rem naturae conuenientem fugit incommodum, quia talis appetitus non fundatur in cognitione, nec fere distinguitur ab ipsa capacitate naturae: appetitus autem vitii per proprios, & distinctos actus bonum prosequitur, & fugit malum, & hoc sensu dixit Diuus Thomas prima secunda, quaestione tertio, articulo primo: appetitum versari circa bonum, vel malum.

Tertio diuiduntur passiones irascibilis, & concupiscibilis a diuo Thoma 1. 2. quaestione 23. in vndecim actus, vel operationes, scilicet amorem, desiderium, seu cupiditatem, delectationem, odium, fugam, tristitiam, & has tribuit concupiscibili: irascibili vero quinque, spem, desperationem, timorem, audaciam, & iram: de quorum singulis nobis agendum est, postea de ratione, & sufficientia diuisionis, & membrorum comparatione, tamen Diuus Thomas in prima secunda, alia methodo processerit.

SECTIO IV.

Vtrum amor sit in appetitu sentiente, & quas causas, & effectus habeat.

DICENDUM primo quod in appetitu sensitivo est quidam actus, qui vere & proprie amor dicitur. Conclusio est certa, & omnium experientia patet, & ratione, quia primus actus omnis appetitus est amare suum appetibile, vnde D. Dionysius c. 4. de diuinis nominibus, naturalem, sensitiuum, rationalem, & intellectualem distinguit pro diuersitate appetituum: hunc autem amorem, appetitus sensitiuus, esse actum vitae.

ta sententia est Aristotelis 2. *Ethicorum* cap. 3. & p. 2. ret, quia hic appetitus est proprie vitalis, & elicitus, ergo. Confirmatur. Nam vel nullus affectus est actus vite, vel maxime hic qui radix ceterorum est, & in hoc consentiunt omnes Theologi: quapropter mirandum est Scotum in 1. *dist. 1. quest. 5.* hoc sine ratione negasse, quia appetitus, inquit, sensitivus non proprie inhaeret appetibili, quia non ipse, se ipsum libere movet, sed quasi ab alio ducitur ad amandum, ex Damasceno *lib. 2. cap. 24.* sed hoc nihil obstat, nam verus amor vite non requirit libertatem, ut etiam est evidens in amore beatorum.

II. Dicendum secundo quod ratio huius amoris est, ut sit veluti pondus, aut imperus sensibilis, & vitalis, quo appetitus sensitivus coniungitur bono sensibili. Est D. Thomas *supra*, & patet ex alibi dictis, de primo voluntatis effectu, quem *amorem* esse diximus, & est hæc ratio amoris vnicuique amori communis, & eodem modo fere explicanda: unde multa quæ D. Thomas 1. 2. q. 23. de amore disputat magis in amorem naturalem, quam in sensitivum conveniunt: & explicatur, nam in omni appetitu primus affectus est propensio ad appetibile, quæ in appetitu vite debet esse per actum vite: amor autem significat primum affectum appetitus, atque adeo primum vinculum, & coniunctionem inter appetentem, & appetibile, & hinc amor dicitur vnitivus; ex quo aliqui putant amorem dictum esse à verbo Græco *ἄνω*, significante *legere* seu *vinire*. Hinc & amans magis dicitur esse in amato, quam in se, propter quod Plato in *Cratillo* ait amorem Græcè dictum à *πρόω*, quod Latine significat *servari*, quia appetitus amantis rapitur à re amata, quæ omnia proveniunt ex impulsu vite, & imperu amoris, & hæc magis constabunt ex sectione sequenti.

III. Dicendum tertio causas per se huius amoris esse vim ipsius animi, & appetitus sensitivus, & bonitatem in obiecto representatam, cognitionem vero esse necessariam conditionem, cognitionem, inquam, accomodatam sensitivæ facultati, causas vero, quasi remotas, & per accidens esse similitudinem, & alia, quæ in causa sunt, ut obiectum bonum conveniens appareat. Est Divi Thomæ, & declaratur; nam in hoc actu, sicut in cæteris, non est querenda causa formalis præter essentialem rationem eius, neque materialis, aut efficiens per se, & proxima, præter potentiam appetitus, qui natura sua talem vim habet ad efficiendum istum actum, & eundem in se recipit, quia est immans, & ad causam efficientem reducitur habitus, quæ amor etiam ab illo procedit, vel aliquis etiam actus, si vnus amor ab alio priori amore oriatur: finalis denique causa nulla est alia præter obiectum, & rationem boni, qui appetitum ad amandum excitat: & ita patet prima pars conclusionis, secunda vero de necessitate cognitionis explicanda est, & approbata ex dictis alibi de primo actu voluntatis. Tertia pars posita est ad explicandum Divi Thomæ ubi supra & commune illud dictum, *similitudo est causa amoris*, sumptum ex Platone, & aliis Philosophis antiquis, & ex experientia: amat enim vnusquisque maxime quod sibi convenit, ut dixit Aristoteles in *Ethicis*, & Cicero libro de *Fimibus*, ait *omne animal natura sua sibi est consiliatissimum*: similitudo autem est veluti natura vna in multis: & hinc fit, ut alium mihi similem tanquam me alterum apprehendam, & ita illum amem, & hinc etiam consuetudo, & vnus frequens amorem conciliat, si accedat mo-

rum, & animorum similitudo, nam si dissimile sint, potius disjunguntur. Hinc pater amat filium, amicus amicum tanquam alterum se, hinc omnia, quæ vnus animam ad alterius animum conformant, amorem generant, ut idem studium, & c. idemque suo modo est in his, quæ ad corpus spectant. Solum est considerandum hæc per se esse intelligenda, nam per accidens fit interdum, ut similitudo imperfecta, vel eadem officia alienent animos, quia occasione eorum efficitur, ut ob alterius bonum, proprium commodum videatur impediri, quomodo *Proverborum* 13. dicitur inter superbos semper esse iurgia, & Aristoteles in *Ethicis* cap. 1. idem docet, & *figulus figulum* odit.

Quod dictum est de similitudine, intelligendum de aliis similibus causis, ut est amor, qui inter præcipuas amoris causas nominari solet: nil enim magis ad amandum movet, quam amari, quia ipse amor reputatur maximum beneficium. Item quia eum, à quo amamur, facile existimamus bonum, & debito vtemur officio. Aliâ causam Platonicè reddunt, videlicet, quod amare fit in corde amantis quasi figuram amati infigere: cum igitur is, qui amat, in alterius animo se ipsum intueatur, ad amandum impellitur. Aliam causam ponit D. Thomas, scilicet indigentiam cui similes esse possunt alia passiones, quæ hominem disponunt, ut ratione earum obiectum magis, vel minus conveniens iudicetur, & hoc modo ad amorem conferunt.

Dicendum quarto quod proprius, & quasi formalis effectus amoris est coniungere secundum affectum, amantem cum amato, ex quo alii sequuntur quasi effectus, ut desiderium, & passiones alia, de quibus infra. Item cognitio frequens de re amata, ecstasis, zelus, & alia similes. Prior pars probatur, quia amor est actus appetitus, ergo formalis effectus eius est constituere actu appetentem, & volentem bonum rei amate, seu bonitatem, quæ est in re amata, & hæc bona affectio, seu voluntas vocatur affectiva vnio, seu virtus vnitiva à Dionysio 4. cap. de *divinis nominibus*, cõcinitque August. 8. de *Civitate Dei* c. 10. & Aristoteles 2. *Politici* c. 2. & ratio sumitur ex secunda conclusione posita, quia scilicet cum amor sit pondus quoddam in amatum, consequitur quidam nexus vtriusque. Secunda vero pars conclusionis patet experientia, nam, ut D. Th. notavit, ex prima illa coniunctione, effectus qui primo sequitur in amante, est coniunctio per realem præsentiam, & colloquutionem, movet enim amor ad querendam rem amatam, hinc & amans dicitur esse quasi extra se, quia totus vult in amato occupari, & de illo cogitare, unde magis dicitur esse anima amantis ubi amat, quam ubi animat, iuxta illud, *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*, Matth. 6. ideo Plato dixit animam amantis in se mortuam esse, in amato vitam, quod indicavit Paulus, dicens, *Vivo ego, sed non ego, vivit vero in me Christus*, ob id etiam dici solet amorem ponere amantem in amato, quæntis alia via dicitur amatum esse in amante, quia est veluti principium operationum eius, is enim ea vult, & operatur, quæ amato placent, & quia esse principium operandi est proprium nature, dicitur amicus dimidium alterius, & ex amore fieri, ut vna anima sit in duobus corporibus. Vide Augustinum 4. *confess. capite sexto*, & secundo *retractationum capite 6.*

Ex his prioribus effectibus sequitur alius, dictus ecstasis, qui est abstractio, vel alienatio à De alio esse sensibus, qui, ut à D. Th. exponitur, à superiori actu qui est non ecstasis.

non distinguitur, dicit enim amantem pati extasim, vel secundum apprehensionem, quia de alio, non de se cogitat: vel secundum affectum, quia potius alterius bonum quam proprium diligit, alio vero modo hic effectus esse potest quaedam abstractio à sensibus, quam contingit ex vehementi amore sequi, qui interdum ita est intensus, ut omnium potentiarum interiores actiones impediatur, quod item ex consuetudine, & facile natura, vel ab extrinseca causa Deo, vel daemone accidere potest, adiuuante noua aliqua apprehensione rei amatae & bonitatis eius, quae in magnam admirationem rapiat, haec enim maxime solet excitare animum, & mouere. Legatur Fracastor. libro de Sympathia capite decimatione ca. 15. mo.

Lege autorem
lib. 2. de oratione
ca. 15. mo.

VII.
De alio qui
dicitur zelus.

Alius effectus est zelus, id est, affectus remouendi omnia, quae possunt impedire bonum amatum, qui à diuino Thoma citata questione, articulo quarto, bene exponitur, & huic similis feruor, de quo Diuus Thomas in eadem prima secunda questione quadragesimo octaua, articulo secundo, qui eadem quest. vigesimo octaua, articulo sexto, resoluit omnes actiones, quae procedunt ab appetitu alicuius boni, esse effectus amoris, ex quo idem Diuus Thomas questione vigesima quinta, articulo secundo, recte concludit amorem esse primum omnium affectuum, quia est radix ceterorum, vnde Dionysius quarto capite de diuinis nominibus, dicit, propter amorem boni omnia geruntur, & malum odio habetur, quia amatur bonum. Idem docet late Augustinus 14. de ciuitate Dei capite decimo septimo, Bernardus sermone 18. in Cantica. Aduertendum tamen est omnia fere dicta communia esse amori voluntatis, ut per se patet. Erunt tamen propria appetitui sensitiuo, ut circa bona sensibilia versantur, & materiali quodam modo efficiuntur, vnde illi effectus, qui consurgunt in corporis commoditatem, proxime oriuntur ex amore sensibili: ex spiritali vero, non immediate, sed ab illo sensitiuo amor excitatur: huiusmodi autem sunt cordis commotio, gestus, lætitia, sanguinis motus ad cor, & exteriores partes hominis, ex quo sequitur etiam cordis calefactio, & rursus item languor interdum, & liquesfactio: de quibus Diuus Thomas supra articulo tertio, qui potissimè contingunt ex vehemēti desiderio per quod animus quasi deserit corpus, & spiritus animales plurimum consumuntur in cogitanda, & desideranda re absente, ex quo sequitur quaedam ærumna, & tristitia, quae iuuat ad deliquium, quia dum cor tristitia cōprimitur, omnes spiritus illius auocantur, & ideo dixit Diuus Thomas hos affectus per accidens sequi ex amore, ratione absentis boni amati, potius quam ex amore eius.

VIII.
Dubium resoluatur.

Sed dubitat hic Caietanus, quæ sit maior vnio, amoris ne, vel cognitionis? Verum cum iste vniones diuersarum rationum sint, vix possunt comparari, dici tamen potest se mutuo excedere, nam quatenus intellectus obiectum suum quodammodo ad se trahit quasi illius imaginem in se depingens, dicitur magis coniungi intellectus obiecto, quam voluntas: ut vero amor mouet ad realem presentiam, & coniunctionem cum amato, sperat quodammodo cognitionem: diximus nonnulla de hac re in materia de Beatitudine.

SECTIO V.

Quid sit cupiditas, seu concupiscentia, & qualis sit diuisio amoris in concupiscentia, & amicitia.

DE nomine concupiscentia multa supra in materia de voluntario diximus, & plura in materia de peccatis dicemus: interdum enim omnem passionem appetitus, interdum potestiam ipsam significat: si vero ad significandum solum quandam effectum, (qui alias desiderium dicitur) vsurpatur, est difficultas, quomodo hic actus ab amore differat, est enim amare, bonum velle, ex Aristotele secundo Rethor. capite quarto, hoc autem ipsum esse videtur desiderare. Vnde Gregorius primo, distinctione secunda, questione prima, articulo secundo, negat distingui hos actus, quia versari circa bonum non dum sequuntur, aut iam obtentum accidentarium est. Refertur etiam Aureolus in 1. distinctione quadragesima septima, questione secunda, art. primo, de qua re multa diximus agentes de actibus voluntatis. Ut ergo rem explicemus, incipiamus à distinctione amoris in amorem concupiscentia, & amicitia, qui, ut Gregorius supra ait, vulgari modo intelligitur, amorem concupiscentia esse, quando amatum bonum ad commodum amantis refertur: amicitia verò, vel benevolentia, cum alteri bonum appetimus propter ipsum: vnde omnis amor, seu impulsus appetitus, qui refertur in obiectum propter est congruum, & commodum ipsi appetenti, sub amore concupiscentia comprehenditur: quodcumque vero bonum iudicatur in se amabile, & ob id appetitus in illud impellitur, & in illo sistit absque conuersione ad se ipsum: vocatur amor benevolentia. Diuus Thomas autem 1. 2. quest. vigesima quinta, articulo quarto, aliter explicat dubitationem hanc, nam cum amare sit bonum velle, in omni obiecto amoris, duo considerari possunt. Is cui bonum amo, & is est amor amicitia, seu benevolentia: & bonum, quod illi amo, & in hoc versatur amor concupiscentia, vnde inferunt Caietanus & alii, hos amores non significare actus diuersos, sed eundem ad res distinctas relatum. Idem fere sentit Scotus in primo, distinctione prima, quest. quinta, tamen non omnino affirmare videatur hos amores coalescere in eundem actum.

Quocirca aduertendum est non omnem amorem amicitia comparatum ad aliquod obiectum esse concupiscentia, si ad rem alteram referatur, consistit enim ratio amoris, si proprie loquamur in affectu illo interiori ad rem amatum, quem D. Th. qu. illa 25. art. 2. complacentiam boni appellauit. Vnde cum aliquis Deum v. g. per se amat, nil illi desiderans, sed totum illi se coniungens, & in ipsam Dei bonitatem affectu tendens, nulla ibi ratio concupiscentia admisceri videtur, nisi quis dicat eum, qui sic amat, virtualiter velle totam illam bonitatem, quam in Deo intuetur, in illo esse, ut D. Th. indicat 1. 2. q. 46. a. 2. vbi Caiet. non tantum virtute, sed explicitè vult hac duo contineri in omni amore: vnde ille qui sic amat, dicitur amare Deum amore amicitia, bonitate vero Dei amore concupiscentia, quod forte ad modum loquendi spectat, nam reuera idè omnino amor est quo res & bonitas eius amatur, & ideo bonitas ipsa rei, quæ per se amatur, potest dici amari amore benevolentia: non igitur proprie omnis amor amicitia amorè concupiscentia includit, quous fortasse etiã amor, qui est concupiscentia respectu vnus rei, sit semper benevolentia.

I.

Amorem benevolentia, & concupiscentia qui non distinguantur re ipsa.

II.